

גיאוגרפיה אדם וסביבה // ממלכתי וממלכתי-דתי

יחידת לימוד בנושא יהודי אתיופיה // חט"ב וחט"ע

כתיבה: דרורה נגב ושרי אליהו, מדריכות ארציות ל"גאוגרפיה - אדם וסביבה" ו"מולדת, חברה ואזרחות"
ריכזה: פנינה גזית, מנהלת תחום דעת (מפמ"ר) "גאוגרפיה - אדם וסביבה" ו"מולדת, חברה ואזרחות"
קרא והעיר: אברהם אדגה
עיצוב גרפי: גלית סבג "טו דו דיזיין"

1. נושא היחידה

יהדות אתיופיה - עלייה, קליטה ומה שביניהן

2. רציונל לבחירת הנושא

היחידה מציגה את יהדות אתיופיה במסגרת נושא העוסק בהיכרות עם אוכלוסיית ישראל, על מורכבותה ועל גוניה השונים. במסגרת הלימוד נדגיש את חשיבות ההיכרות עם מדינת אתיופיה אשר ממנה יצאו העולים לישראל, נעסוק בהיבטים שונים של המסע המפרך לישראל ובהיבטים חשובים של קליטת יהדות אתיופיה. מטרת היחידה היא לקדם את ההכרה ביהדות אתיופיה, במוצאה ובתרבותה, לעודד קבלה והכלה כלפי הייחודיות והשונות של יהדות אתיופיה בקרב תלמידי מערכת החינוך בכל חטיבות הגיל, וכמובן לעודד הוקרה והערכה כלפי אוכלוסייה זו.

3. אוכלוסיית היעד

תלמידי חטיבת הביניים ותלמידי החטיבה העליונה

4. מטרות מעשיות

• בתחום התוכן:

התלמידים יכירו את מדינת אתיופיה.
התלמידים יעריכו ויכירו את נתיב המסע אשר עברו עולי אתיופיה מארץ מוצאם לישראל.

• **בתחום הערכים:**

התלמידים יוקירו ויכבדו קבוצות שונות בחברה בדגש על יהודים יוצאי אתיופיה. התלמידים ילמדו את המושגים שוויון, כבוד האדם ולקבלת השונה והאחר. התלמידים יפתחו אמפתיה ורגישות לאחרים.

• **בתחום המיומנויות:**

התלמידים יעבדו בקבוצות וביחידים, יפענחו מפות, גרפים ודיאגרמות. התלמידים יכינו תעודת זהות למדינת אתיופיה. התלמידים יצפו בסרטונים ובתחקירים ויסיקו מסקנות.

• **בתחום הערכים:**

קבלת השונה והאחר, שוויון, כבוד האדם, פיתוח אמפתיה ורגישות לזולת. **מושגים מרכזיים ביחידה:** אתיופיה, מורשת יהדות אתיופיה, עלייה, קליטה, עולים חדשים, כבוד, שוויון.

משאבי למידה: (רשימת מקורות)

- ספר הלימוד ["ישראל במאה ה-21", יחידה א': אוכלוסיית ישראל, עמודים 54 - 61.](#)
- ספר הלימוד [הפיתוח והתכנון המרחבי, טבלת מדדים עמ 351-350](#)
- אתרי מידע:

[ויקיפדיה- אתיופיה](#)

[הגאוגרפיה של אתיופיה](#)

[גוגל מפות](#)

- [אגף קליטת תלמידים עולים, חג הסיגד, מורשת יהדות אתיופיה](#)
- [חברות הוראה](#), בהוצאת יד יצחק בן צבי
- [האגף לקליטת תלמידים עולים, מנהיגים בקרב יהדות אתיופיה](#)
- [האגף לקליטת תלמידים עולים, תוכנית לשילוב תלמידים עולים, תוכנית חברי"ם](#)

- פרק מתוך הסדרה ["מסע עולמי - אתיופיה"](#)
- מבצע משה [יוטיוב-מבצע משה](#) (פורסם 13/5/2015 אורך 1:13 דק')
- מבצע שלמה-[מבצע שלמה עליית יהודי אתיופיה לישראל- ארכיון צה"ל](#), (פורסם 28/2/2011 אורך 8 דק')

הערכה:

עידוד פעולה אקטיבית כיתתית ובית ספרית.

מה ביחידה:

ביחידה שלושה שיעורים בני 45 דקות:

- שיעור ראשון - היכרות עם אתיופיה.
- שיעור שני - חשיפה למסעם של יהודי אתיופיה לישראל.
- שיעור שלישי - קליטת יהודי אתיופיה והיכרות עם מורשתם.

שיעור ראשון:

אתיופיה - המדינה שממנה יצאו העולים לישראל

פתיחה: (5 דקות)

המורה תשאל את התלמידים על מידת היכרותם עם אתיופיה, אפשר לעשות זאת בעזרת חידון מתקשב.
את תשובות התלמידים רצוי לרשום על הלוח תחת הכותרת "אתיופיה".

היכרות עם אתיופיה: (20 דקות)

התלמידים יפתחו מפות ומקורות מידע (ראה קישורים לעיל לגוגל מפות, לספר הפיתוח והתכנון המרחבי-טבלת מדדים, ויקיפדיה ועוד) על אתיופיה ויבנו תעודת זהות למדינה. המורה תכוון את התלמידים בעזרת הנושאים הבאים:
גודל המדינה, מספר תושבים, מבנה טופוגרפי (יחידות נוף), אקלים, כלכלה, עיור ורמת פיתוח. התלמידים נדרשים לציין נתונים בסיסיים.

ניתן לחלק את הכיתה לקבוצות וכל קבוצה תקבל משימה אחרת:

קבוצה אחת

תעסוק באיסוף הנתונים הפיזיים: מיקום המדינה, שטחה, מבנה טופוגרפי, גבולות, מקורות מים ואקלים.

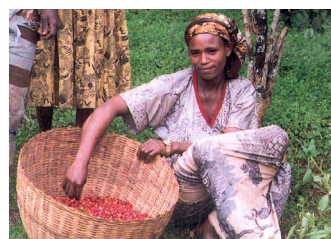
קבוצה שנייה

תאסוף נתונים אנושיים: כמות התושבים, ענפי הכלכלה, רמת העיור.

קבוצה שלישית

תאסוף נתונים המעידים על רמת הפיתוח של המדינה: רמת השכלה, תוחלת חיים, כמות רופאים לנפש ועוד.

כל קבוצה תכניס את הנתונים שאספה למצגת משותפת ותוסיף את המפות והתמונות הרלוונטיות..

מפגש במליאה: (15 דקות)

נציג מכל קבוצה יציג את הנתונים שהקבוצה אספה ועיבדה, כל קבוצה תציין איזה נתון חידש וסיפק מידע שלא ידעה קודם.

סיכום: (5 דקות)

המורה תסכם את הנתונים שנאספו ובסיבוב רפלקציה תשאל את התלמידים מדוע פעילות זו חשובה ומדוע מידע בסיסי על מדינת המוצא של יהודי אתיופיה חשוב להיכרות עם קבוצת אוכלוסייה זו. המורה תציע לתלמידים לחפש את הקשר בין נתונים שונים שנאספו כמו מאפיינים פיזיים המשפיעים על מאפיינים אנושיים (מבנה טופוגרפי, אקלים ומקורות מים משפיעים על ענפי כלכלה שונים), מאפיינים אנושיים המשפיעים על רמת הפיתוח ועוד.

שיעור שני:

המסע לארץ ישראל - 45 דקות

פתיחה: (10 דק')

המורה תפתח בהתייחסות לשיעור הראשון ולמצגת המשותפת שהתלמידים הכינו. המורה תסביר כי לאחר ההיכרות הראשונית עם אתיופיה בשיעור זה נלמד על היהודים שעלו מאתיופיה לארץ ישראל במסע קשה ומפרך. המורה תציין ותזכיר את העליות לישראל בראשית הקמת המדינה ובשנות התשעים של המאה הקודמת. המורה תסביר כי השיעור מוקדש להיכרות והבנת דרך המסע הייחודית של חלק מהעולים מאתיופיה עד להגעתם לארץ.

גוף השיעור:

חלק א': (30 דקות)

- המורה תקרין על הלוח את [מפת גוגל של אזור צפון אתיופיה וסודן](#) (מומלץ בפורמט מפת לוויין). המורה תציג את המפה, ותיתן הסבר לקשיים במעבר מאתיופיה לסודן, או לאזור ממנו ניתן להגיע בבטחה לישראל בסיוע המוסד - שרות הביטחון הישראלי [בתנאים חשאיים ובמסתרים](#). ישנה חשיבות להדגיש ולפרט לתלמידים את המניעים שגרמו ליהודי אתיופיה להתחיל במסע לסודן, את הקשיים של הדרך ואת העובדה שבכך לא הסתיימו תלאותיהם. חשוב להעצים את הנרטיב של יהודי אתיופיה על המאמצים העצומים שלהם להגיע לארץ ישראל ועל הקרבנות הרבים שהקריבו לשלם כך וכי מדובר בסבל פיזי קשה ונפשי קשה.
- לאחר איתור במפה את מחוזות גונדר ותיגרי [מצפון לימת טאנה], שני המחוזות שרוב היהודים באו מהם, המורה [תתאר את הנוף ההררי הגבוה](#), והקשה למעבר. גובה ממוצע של בין 1,800 ל-3,000 מטרים מעל גובה פני הים, חלק מן ההרים מגיעים לגובה של 4,620 מטרים. נחלים בעלי קניונים עמוקים. אזור הבקע הסורי-אפריקני שתחילתו במזרח אתיופיה. עובר מדרום-מערב לצפון-מזרח וסביבו שטח מדברי צחיח במיוחד.

- המורה תראה ותציין את [המדינות הגובלות באתיופיה](#): במזרח - לאורך המוצא אל מפרץ ים- סוף - אריתריאה המדברית, המשוסעת בקרבות ובמלחמה מקומית. המורה תתייחס לשלטון הרופף, ולשוודדי הדרכים. בצפון - סודן ומצפון לה מצרים. בסודן אוכלוסייה מוסלמית גדולה העוינת את היהודים, אזורי מדבר צחיח רחב ממדים, שלטון רופף, פשע ושוודדי דרכים. מסע היהודים ארך לפעמים שבועות וחודשים. השהייה בסודן ארכה לעיתים גם שנים ארוכות עד שהצליחו לעבור ממקום למקום. בדרך נפטרו ונהרגו רבים מבני המשפחה.

חלק ב': (15 דקות)

התלמידים יבנו ויציגו מצגת/מפה המתארת את המסע.
סיכום: בשיעור זה הכרנו את הדרך הקשה והמפרכת אשר עברו יהודי אתיופיה בדרך לישראל.

שיעור שלישי: קליטת יהודי אתיופיה והיכרות עם מורשתם

מהלך השיעור:

קיימות מספר אפשרויות:

אפשרות א:

המסע לארץ ישראל - צפייה בסרט "[העלייה של יהודי אתיופיה](#)", משרד הקליטה (אורך 47 דק' רצוי לקצר)
לאחר הצפייה המורה תתקיים דיון על תוכן הסרט: קשיי העלייה, המסע לארץ ישראל, החשיבות שבקליטת יהודי אתיופיה וההוקרה על מסעם ונחישותם.
העלאת ערכי הכבוד והשוויון, חשיבותם ותרומתם לחברה הישראלית.

אפשרות ב:

צפייה משותפת בסרט "[פה היה הבית](#)".
ניתן לצפות בסרט המלא (47 דק') או בחלקים ממנו.
המורה תציג נתונים עדכניים מהלשכה המרכזית לסטטיסטיקה על יהודי אתיופיה בישראל 2016:
[האוכלוסייה ממוצא אתיופי בישראל - לקט נתונים](#)

משימת כיתה:

התלמידים יחד עם המורה יכינו חידון עבור שאר תלמידי השכבה. החידון יכיל שאלות על בסיס הנתונים והידע שצברו התלמידים במהלך השיעורים
הוראות ליצירת חידון: [קהות- חידון מרובה משתתפים](#)

